

1 **LM-9 Prinsippprogram**

2 Landsmøtet i 2017 vedtok at "LM 2018 starter arbeidet med nytt prinsippprogram" og
3 Landsmøtet i 2018 vedtok at "Tema for landsmøtet 2019 blir arbeid med nytt
4 prinsipp-program." Arbeidsutvalg for prinsippprogramkomitéen, bestående av Iselin
5 Nybø (leder), Tord Hustveit og Odd Einar Dørum, ble oppnevnt av landsstyret i
6 desember 2017. Den fulltallige prinsippprogramkomitéen ble satt ned av landsstyret i
7 mars 2018. Komitéen er ledet av Iselin Nybø, med Tord Hustveit og Odd Einar Dørum
8 som nestledere. Andre medlemmer er Trine Noodt, Sveinung Rotevatn, Sondre
9 Hansmark Persen (NUV), Tina Shagufta Kornmo, Torgeir Anda, Sofie Høgestøl og
10 Alfred Bjørlo. Varamedlemmer er Ingvild Wetrhus Thorsvik, Trond Åm og Ida Gudding
11 Johnsen. Per Magnus Finnanger Sandsmark var medlem frem til 6. desember 2018, da
12 han trakk seg grunnet ny stilling som er uforenlig med vervet. Alfred Bjørlo trådte da
13 inn i komitéen.

14 Landsstyret besluttet at behandlingen av prinsippprogrammet fordeles mellom
15 landsmøtene i 2019 og 2020. I landsmøtet i 2019 ble de første tre kapitlene av
16 prinsippprogrammet behandlet. Hoveddelen av programmet skal behandles av dette
17 landsmøtet i 2020.

18 Som et resultat av å se hele programmet i sammenheng, både kapitlene som ble
19 vedtatt i 2019 og de som legges frem nå, har prinsippprogramkomitéen har lagt frem
20 en del endringsforslag til kapitlene som ble vedtatt i 2019. Hensikten er å beholde
21 meningsinnholdet, men unngå repetisjoner og få en tekst som henger bedre sammen
22 enn uten disse justeringene.

23 Det endelige forslaget til prinsippprogram ble sendt til fylkeslagene 15. januar, til
24 behandling på fylkesårsmøtene. Endringsforslag sendes direkte inn til landsmøtet.

25 **Struktur og endringsforslag**

26 Dokumentet består av ti kapitler. Det skal behandles i plenumssesjoner på
27 landsmøtet, der debatt og vedtak foregår fortløpende. Plenumssesjonene finner sted
28 lørdag og søndag (se LM-3 Dagsorden). Det åpnes også for endringsforslag til
29 kapittel en, to og tre, som ble vedtatt i fjor.

30 **Endringsforslag må leveres elektronisk innen 3. mars.** Skjema for elektronisk
31 levering av endringsforslag til sak LM-9 Prinsippprogram finnes her:

32 <http://venstre.no/lm2020/LM-09>

33 Skjemaet åpnes for innsending onsdag 15. januar.

34 **Venstres prinsippprogram**

35 **Innhold:**

36 **1: 10 liberale prinsipper**

37 **2: Venstres historiske og ideologiske tradisjon**

38 **3: Venstres samfunns mål: Frihet, fellesskap, framtid**

39 **4: En liberal rettsstat**

40 **5: Statens organisering**

41 **6: Klima og miljø**

42 **7: Velferd og helse**

43 **8: Fordeling av makt og ressurser**

44 **9: Utfordringer i vår tid for det liberale demokratiet**

45 **10: Globale utfordringer krever globale løsninger**

46 **10 liberale prinsipper**

47 **1. Frihet**

48 Vårt mål er enkeltmenneskets frihet. Alle skal ha mulighet til å ha makten i eget liv –
49 uavhengig av kjønn, tro, livssyn, livssituasjon og bakgrunn.

50 **2. Ansvar**

51 Alle har ansvar for sine egne valg. De av oss som trenger samfunnets hjelp til å leve
52 et verdig liv, skal få det.

53 **3. Fellesskap**

54 Alle har ansvar for hverandre og for å sikre at kommende generasjoner har samme
55 muligheter til frihetsutfoldelse som oss. Grunnlaget for frie liv skaper vi best ved å
56 respektere og ta vare på naturen.

57 **4. Rettferdighet**

58 En fri verden kjennetegnes av rettferdighet, verdighet og muligheter for alle. Frie
59 samfunn bygger på fellesskap og et godt sikkerhetsnett for alle. Frie samfunn er
60 rettferdige og åpne, samt bekjemper fattigdom. Fellesskap sikrer frihet og muligheter
61 for alle.

62 **5. Marked**

63 Innovasjon, frihandel og rettferdig konkurranse sikrer effektiv ressursutnyttelse og
64 økt velstand. Misbruk av markedsrett og monopoldannelser må hindres.
65 Arbeidstakere må sikres et vern mot utnyttelse og rett til fri fagorganisering. Innsats
66 skal belønnes og velstand fordeles.

67 **6. Likeverd**

68 Det er en verdi i seg selv at mennesker er ulike og tar ulike valg. Det gode liv er ikke
69 likt for alle. Vi skal møte annerledeshet med respekt og toleranse.

70 **7. Livskvalitet**

71 Liberal politikk skal ikke bare sikre materiell trygghet og velstand, men også fremme
72 livskvalitet og menneskelig vekst. Gode liv skapes også gjennom kultur,
73 naturopplevelser og åndsliv, frivillig arbeid og læring. Frihet forutsetter kunnskap. Alle
74 har rett til å lære å lese, skrive og regne. Alle har rett til kunnskap og informasjon for
75 å kunne bruke retten til å ytre seg i samfunnet.

76 **8. Demokrati**

77 Den liberale staten er upartisk, sterk og begrenset. Makt skal komme nedenfra.
78 Stemmerett for alle, ytringsfrihet og organisasjonsfrihet er grunnleggende for å sikre
79 et levende folkestyre. Politisk makt skal forankres i demokratiske institusjoner.
80 Beslutninger skal fattes nærmest mulig den det gjelder.

81 **9. Maktspredning**

82 Et liberalt samfunn har fire bærebjelker: demokratiet, rettsstaten, det sivile samfunn
83 og markedsøkonomien. Maktkonsentrasjon truer et åpent og demokratisk samfunn.

84 Maktspredning, åpne prosesser og en fri og uavhengig presse er nødvendig for å
85 hindre autoritær politikk, maktmisbruk og korrupsjon.

86 **10. Framtidstro**

87 Det liberale samfunnet er alltid underveis og åpent for bedre løsninger. Venstres
88 optimisme bunner i en sterk tillit til menneskenes skaperkraft. Vi tror på at det i
89 fellesskap er mulig å legge grunnlag for frie liv, overalt – for alle.

90 2. Venstres ideologiske tradisjon

91 Venstre er Norges sosialliberale parti og representerer den liberale idétradisjonen i
92 norsk politikk. Vi kjemper for et samfunn der alle kan delta, uansett.

93 Alle skal ha mulighet til å bruke sine evner til beste for seg selv og samfunnet.

94 Politikk skal være et utålmodig arbeid for rettferdige løsninger som gir alle
95 mennesker frihet.

96 Historisk utvikling

97 Liberalismens grunnleggende idéer om menneskerettigheter, maktspredning og
98 samfunnsorganisering har fått stort gjennomslag i hele verden. Samtidig viser
99 utviklingen de siste årene både i Europa og ellers i verden at ingen kan ta et liberalt
100 samfunn og en liberal samfunnsutvikling for gitt. En rekke konflikter og hendelser i
101 nyere tid har vist at kampen for ytringsfrihet og andre grunnleggende rettigheter,
102 som nettopp var liberalismens historiske begynnelse, slett ikke er over.

103 Den sosiale liberalismen står aldri stille, men er i stadig utvikling:

- 104 ✓ Samfunnet forandrer seg stadig hurtigere. Kommunikasjon, teknologisk
105 utvikling og arbeidslivets rammevilkår er knapt gjenkjennelige fra tiår til tiår.
106 Det gjør det enda viktigere å klargjøre hvilke prinsipper som ligger til grunn for
107 et liberalt standpunkt.
- 108 ✓ Globaliseringen skaper behov for politikk som er universell og ikke begrenset
109 av landegrenser.
- 110 ✓ Menneskeskapte trusler mot livsgrunnlaget på jorden gjør det tvingende
111 nødvendig med en radikal klima- og miljøpolitikk.

112 Venstre vedtar et detaljert arbeidsprogram for hver stortingsperiode som er tuftet
113 på de grunnleggende liberale prinsippene i dette prinsippprogrammet. En sosial og
114 kjempende liberalisme er av avgjørende betydning for fremtiden.

115 **3. Venstres samfunns mål: Frihet, fellesskap, framtid**

116 Venstre tror på det myndige mennesket som utvikler seg gjennom valg og handlinger
117 i samspill med andre. Venstre vil ha et samfunn der frie mennesker kan leve i
118 fellesskap og respekt for hverandre.

119 Frihet og ansvar henger tett sammen. Et demokratisk samfunn forutsetter at folk er
120 forpliktet overfor hverandre. Venstre vil ha et samfunn som verner om og styrker
121 folkestyret, og der makt spres og kontrolleres.

122 Venstre vil sikre et samfunn der alle borgere har frihet og myndighet, kunnskap og
123 ansvar.

124 Venstre vil ha et samfunn der menneskene kan leve i balanse med naturen uten å
125 undergrave livsbetingelsene for kommende generasjoner og for naturens egenverdi
126 og det biologiske mangfoldet.

127 Vi tror på forpliktende samarbeid på tvers av landegrenser for å løse de store
128 samfunnsutfordringene. Barnekonvensjonen, Den europeiske
129 menneskerettskonvensjonen, FN, NATO, EØS-avtalen og det europeiske
130 samarbeidet er eksempler på dette.

131 Venstre vil ha et samfunn med små økonomiske og sosiale forskjeller og at personer
132 og bedrifter bidrar til samfunnet etter evne og på en rettferdig måte. Det er en
133 forutsetning for tillit og et velfungerende demokrati at vi bygger et samfunn med
134 små økonomiske og sosiale forskjeller. I et slikt samfunn skal flest mulig klare seg
135 selv, men de av oss som ikke klarer seg selv skal få hjelpen de trenger.

136 Venstre vil ha et samfunn med frihet til å tro, tenke og handle, og der alle har lik rett
137 og mulighet til innflytelse, og til å nå enhver offentlig posisjon i samfunnet.

138 Venstre vil ha et samfunn hvor rett og frihet til å utvikle og leve med egen identitet
139 ses på som en nødvendig og verdifull del av det moderne demokratiet. Venstre vil
140 alltid kjempe for åpenhet, toleranse og menneskers rett til å bestemme selv når det
141 gjelder seksualitet, kjærlighet, kjønnsidentitet og reproduktivitet. Det er kvinnen selv
142 som avgjør i spørsmål knyttet til graviditet og abort.

143 Venstre vil ha et arbeidsliv bygget på trepartssamarbeidet, hvor anstendighet og
144 åpenhet er grunnleggende.

145 Venstre understreker betydningen av å legge til rette for et mangfoldig og
146 bærekraftig næringsliv. Det private næringslivet er en avgjørende bærebjelke i
147 nasjonens velferdsutvikling. Det er en statlig oppgave å sikre gode rammevilkår,
148 både til store, mellomstore og mindre bedrifter. Venstre vil videre arbeide for et
149 samfunn som legger godt til rette for dem som starter og driver egen bedrift. Vi
150 verdsetter innsatsen til dem som satser, og vil bidra til regelverk som er enkelt å

- 151 forholde seg til for mindre bedrifter. De som driver for seg selv skal også ha tilgang til
152 velferdsordningene i arbeidslivet.
- 153 Venstre vil styrke demokratiet og menneskerettighetene. Vi forkjemper åpenhet og
154 motarbeider intoleranse. Vi forsvarer mindretallets rettigheter mot flertallets
155 diktatur. Vi vil sikre fred gjennom lov og rett, både mellom mennesker og stater.
- 156 Venstre arbeider for et både økonomisk og miljømessig bærekraftig samfunn, som
157 ivaretar livsbetingelsene for kommende generasjoner.
- 158 Venstre vil ha et samfunn som legger til rette for global utvikling, uten at klima og
159 miljø blir taperne. Det forutsetter at det legges til rette for utvikling i resten av
160 verden, gjennom handel, teknologiutvikling og -deling og åpne og rettferdige
161 spilleregler.
- 162 Venstre vil ha et samfunn der den enkelte borger har reelle valgmuligheter og kan
163 bidra til bærekraftig utvikling gjennom åpen produktinformasjon.
- 164 Venstre vil ha et samfunn som bygger på et representativt demokrati der ansvarlige
165 folkevalgte tar beslutninger etter en opplyst debatt.
- 166 Venstre vil ha et samfunn som bygger på nærhetsprinsippet der beslutninger tas så
167 nær dem det gjelder som mulig. Vi må alltid vurdere om oppgavene ligger på riktig
168 sted. Det er avgjørende at lovverket, som blant annet sikrer naturmangfoldet, gjøres
169 gjeldende lokalt og regionalt når oppgaver og avgjørelser desentraliseres.
- 170 Venstre vil ha et samfunn som bygger på åpenhet på alle folkevalgte og offentlige
171 nivåer. Det skal være lett å kjenne til folkevalgtes posisjoner og stemmegivning. Den
172 politiske makten skal stilles til ansvar.
- 173 Vi vil arbeide for å utvikle velferdssamfunnet videre, slik at sosialt utenforskap
174 reduseres, både nå og i fremtiden. Det krever et samspill mellom det offentlige,
175 bedrifter og ulike fellesskap i familier, arbeidsliv, organisasjoner og lokalsamfunn. Vi
176 vil skape plass for dem av oss som har behov.
- 177 Venstre vil ha et samfunn der personlig verdighet og integritet respekteres, og der
178 målet er å sette den enkelte i stand til å klare seg selv, og der det offentlige har en
179 forpliktelse til å sikre en verdig og trygg tilværelse for alle.
- 180 Utdanning er fundamentet for deltakelse i både arbeidsliv og demokrati. Venstre vil
181 ha et samfunn der alle barn har både rett og plikt til utdanning. Muligheten til
182 utdanning skal være livet ut.
- 183 Venstre vil ha et samfunn som bygger på foreldre og foresattes ansvar for barnets
184 sosiale og kulturelle oppvekst i samspill med gode skoler og aktive lokalmiljø. Om
185 familien av ulike grunner svikter, må samfunnet påta seg ansvaret for barnets
186 omsorg og oppvekst. Samfunnet må sikre barns rettigheter og trygghet, også som
187 individer uavhengig av egen familie.

- 188 Venstre vil ha et samfunn der både det offentlige og private aktører respekterer
189 privatlivets fred og personlig og politisk frihet.
- 190 Vi er alle verdensborgere. Venstre vil arbeide for et verdenssamfunn der våre
191 sosialliberale samfunns mål ivaretas på samme måte som i Norge. Slik vi har et felles
192 ansvar for utviklingen av vårt lokale samfunn og vårt nasjonale fellesskap, har vi et
193 felles ansvar som verdensborgere for forvaltningen av globalt miljø og ressurser,
194 menneskerettigheter, sikkerhet og velferd. Det enkelte menneske skal sikres
195 fundamentale sosiale, kulturelle og demokratiske rettigheter uansett etnisk
196 bakgrunn, kjønn, funksjonsevne, tro eller nasjonal og politisk tilhørighet. Global
197 sikkerhet og velferd oppnås gjennom samarbeid, tillit og felles løsninger på
198 grunnleggende problemer.